

Република
Србија

Пројекат
финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

ЕУ за Зелену агенду у Србији

Предлог Стратегије заштите животне средине – Зелена агенда за Србију

Пројекат
спроводи
УНДП, у
сарадњи са

Шведска
Sverige

Европска
инвестициона банка

Додатно
финансирање
обезбедила
Влада Швајцарске

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

УВОД

Стратегија заштите животне средине Републике Србије за период од 2024. до 2033. године - Зелена агенда за Србију, представља кровни документ јавне политике у области животне средине.

Овом Стратегијом се усмеравају мере и активности у правцу **Зелене агенде за Западни Балкан**, угљеничне неутралности, одрживог развоја, заштите природних ресурса и смањења загађења и унапређења квалитета живота свих грађана, у складу са **Софијском декларацијом** коју је Република Србија потписала новембра 2020.

То укључује и привлачење финансијских средстава из фондова Европске уније и других међународних извора, како би се обезбедила потребна инфраструктура и ресурси за спровођење мера заштите животне средине.

У Стратегију су интегрисани и **циљеви одрживог развоја**, имајући у виду да су ови циљеви постављени Резолуцијом УН из 2015. године - Агенда за одрживи развој 2030.

Процес израде Стратегије

- Процес израде Стратегије је био широко **партиципативан**.
- **Радну групу** за израду овог планског документа чинили су представници институција, организација, привредног сектора, академске заједнице и организација цивилног друштва.
- Одржано је 5 радионица са Радном групом од јануара 2023. до јула 2024. године и велики број билатералних састанака (преко 80) ради идентификације проблема, утврђивања циљева у свим стубовима и дефинисања мера и активности.
- Нацрт Стратегије и Акциони план били су доступни на порталу **еКонсултације** и на сајту Министарства заштите животне средине од 3. септембра до 3. октобра 2024. године ради прибављања коментара јавности.

Процес израде Стратегије

- 11. септембра 2024. године одржана је презентација нацрта Стратегије за представнике локалних самоуправа у сали **СКГО**.
- 30. септембра 2024. године одржана је презентација нацрта Стратегије за представнике **међународних финансијских институција и донатора**.
- Предлог Стратегије и Акционог плана доступни су јавности на веб страници Министарства заштите животне средине у оквиру процедуре јавног увида. Циљ овог поступка је омогућавање грађанима и заинтересованим странама да се упознају са документима и дају своје примедбе, предлоге и коментаре, чиме се осигурава транспарентност и укључивање јавности у процес креирања докумената јавне политике.

Процес израде Стратегије

- Подршка изради Стратегије пружена је у оквиру пројекта „ЕУ за Зелену агенду у Србији”.
- Овај пројекат, уз техничку и финансијску подршку Европске уније и у партнерству са Министарством заштите животне средине, спроводи УНДП у сарадњи са Амбасадом Шведске и Европском инвестиционом банком (ЕИБ), уз додатна финансијска средства која су обезбедиле владе Шведске, Швајцарске и Републике Србије.

Структура Стратегије заштите животне средине

Структура Стратегије одговара структури Зелене агенде и обухвата све области у оквиру пет стубова Зелене агенде:

- 1. Декарбонизација и климатске промене:** са фокусом на смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG) и прилагођавање на измењене климатске услове, уз ефикасније коришћење енергије, као и прелазак на чистије и обновљиве изворе енергије.
- 2. Циркуларна економија:** са фокусом на индустријску симбиозу, искоришћење отпада, одговорну рециклажу, одрживу производњу, иновације, еко-дизајн, зелене јавне набавке и ефикасну употребу ресурса.
- 3. Смањење загађења животне средине:** побољшање квалитета **ваздуха, воде и земљишта**, смањење индустријског загађења и управљање ризиком, управљање хемикалијама, смањење буке у животној средини, јонизујуће и нејонизујуће зрачење.

Структура Стратегије заштите животне средине

4. Заштита биодиверзитета и екосистема: заштита и одрживо управљање природним ресурсима, укључујући одрживо управљање и заштиту шума, заштићених подручја и дивљих врста.

5. Одржива пољопривреда и рурални развој: утицај пољопривреде на животну средину, безбедност хране, одржива производња хране, органска храна.

Структура Стратегије заштите животне средине

Стратегија је урађена у складу са принципима и стубовима Зелене агенде.

У складу са:

- Законом о планском систему
- Законом о заштити животне средине
- Другим релевантним секторским законима.

Стратегија има:

- **6 општих циљева**
- **17 посебних циљева**
- **76 мера**
- **174 индикатора.**

Директно повезани документи јавне политике

- Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године
- Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године
- Програм управљања отпадом у Републици Србији 2022-2031.
- Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији 2022-2024.
- Програм управљања муљем у Републици Србији 2023-2032.
- Програм заштите ваздуха у Републици Србији 2022-2030.
- Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034.
- План управљања водама на територији Републике Србије до 2027.
- Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године
- Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. са визијом до 2050. године...

Општи циљеви Стратегије

На поснову анализе стања и идентификованих проблема, утврђени су општи циљеви Стратегије:

Општи циљ 1: Допринос угљеничној неутралности и повећање отпорности на климатске промене у складу са Зеленом агендом.

Општи циљ 2: Примена принципа циркуларне економије ради унапређења заштите животне средине и ресурсне ефикасности.

Општи циљ 3: Унапређење квалитета животне средине смањењем загађења.

Општи циљ 4: Унапређење заштите природе, очувања биодиверзитета и одрживо коришћење природних ресурса.

Општи циљ 5: Раст доприноса пољопривредно-прехрамбеног сектора очувању животне средине и повећању отпорности на измењене климатске услове.

Општи циљ 6: Унапређење интегрисаног приступа заштити и управљању животном средином у складу са међународним и ЕУ стандардима.

Стратегија заштите животне средине – Зелена агенда за Србију

Декарбонизација и климатске промене

Општи циљ 1: Допринос угљеничној неутралности и повећање отпорности на климатске промене у складу са Зеленом агендом

Посебан циљ 1.1: Смањење емисија GHG

Посебан циљ 1.2: Повећање отпорности на климатске промене

Стратегија ниско-угљеничног развоја 2023-2030.

Програм прилагођавања на измењене климатске услове 2023-2030.

Циркуларна економија

Општи циљ 2: Примена принципа циркуларне економије у циљу унапређења заштите животне средине и ресурсне ефикасности

Посебан циљ 2.1: Унапређење одрживог система управљања отпадом кроз ефикасније коришћење отпада у циркуларној економији у складу са ЕУ прописима

Посебан циљ 2.2: Развијање циркуларне економије на бази индустријске симбиозе и повећања ресурсне ефикасности

Програм управљања отпадом 2022-2031.

Програм циркуларне економије 2022-2024.

Програм управљања муљем 2023-2032.

Смањење загађења

Општи циљ 3: Унапређење квалитета животне средине смањењем загађења

Посебан циљ 3.1: Побољшање квалитета ваздуха

Посебан циљ 3.2: Унапређење квалитета вода кроз интегрално управљање водама уз ефективну контролу загађења

Посебни циљ 3.3: Унапређење продуктивности, стања и квалитета земљишта, спречавање деградације и контаминације земљишта

Посебни циљ 3.5: Смањење нивоа буке и заштита од нејонизујућег и јонизујућег зрачења

Посебни циљ 3.4: Превенција и контрола загађења из индустрије, интегрисано управљање хемикалијама и смањење ризика од великих удеса који укључују опасне супстанце

Програм заштите ваздуха 2022-2030.

План управљања водама до 2027.

Стратегија управљања водама до 2034. и Акциони план 2021-2023.
Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године

Биодиверзитет и екосистеми

Општи циљ 4: Унапређење заштите природе, очувања биодиверзитета и одрживо коришћење природних ресурса

Посебан циљ 4.1: Развијање ефикасног система заштите и управљања врстама, типовима станишта, заштићеним подручјима и еколошком мрежом укључујући и НАТУРА 2000 и праћење стања кључних екосистемских услуга

Посебан циљ 4.2: Одрживо управљање шумама, дивљачи и риблим фондом

Програм заштите природе 2021-2023.

Стратегија развоја шумарства из 2006.

Одржива пољопривреда

Општи циљ 5: Раст доприноса пољопривредно - прехранбеног сектора очувању животне средине и повећању отпорности на измењене климатске услове

Посебан циљ 5.1: Одржива примарна производња и безбедност хране применом технологија и пракси погодних за животну средину

Посебан циљ 5.2: Унапређење одрживости руралних средина кроз диверзификацију руралне економије, изградњу руралне инфраструктуре и заштиту животне средине и очување руралних предела

Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024.

Нацрт Националног програма за пољопривреду за период 2022–2024.
Нацрт Националног програма руралног развоја за период 2022–2024.

ИПАРД Програм Републике Србије за период 2021-2027.

Хоризонтална питања

Општи циљ 6: Унапређење интегрисаног приступа заштити и управљању животном средином у складу са међународним и ЕУ стандардима

Посебан циљ 6.1. Подизање капацитета и нивоа знања за примену ЕУ стандарда и Зелене агенде на свим нивоима

Посебан циљ 6.2. Обезбеђивање заштите права на здраву и очувану животну средину, приступа информацијама, учешћа јавности у доношењу одлука и правне заштите у питањима у вези са животном средином

Посебан циљ 6.3. Даљи развој система за праћење квалитета животне средине и утицаја климатских промена

Посебан циљ 6.4: Унапређење система финансирања заштите животне средине

Преговарачка позиција за Поглавље 27 „Животна средина и климатске промене”, кластер 4

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030.

Стратегија развоја вештачке интелигенције 2020-2025.

Програм економских реформи за период 2024-2026.

Нацрт Стратегије за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима жив. средине (Архуска конвенција) и Акционог плана

Стратегије за родну равноправност 2021-2030.

Нацрт Просторног плана РС до 2035.

Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. и Нацрт Стратегије развоја енергетике до 2040.
Интегрисани национални енергетски и климатски план до 2030.
Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030.
Стратегија развоја водног саобраћаја 2015-2025.
Стратегија одрживог урбаног развоја до 2030.
Стратегија за смањење ризика од катастрофа и ванредне ситуације
Дугорочна стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда РС до 2050.
Стратегија безбедности саобраћаја

Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период 2020. до 2027.
Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030.
Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025.
Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2024–2028.

Стуб 1. Декарбонизација и климатске промене

Посебан циљ 1.1. Смањење емисија GHG

Мере су усмерене на усклађивање планског, институционалног и регулаторног оквира са климатском политиком ЕУ и подстицање нискоугљеничног развоја кроз интеграцију климатских промена у секторске политике, унапређење инвентара емисија гасова са ефектом стаклене баште (GHG) у складу са захтевима IPCC (Међувладин панел о климатским променама) и јачање капацитета за обновљиве изворе енергије (ОИЕ) и енергетску ефикасност у различитим секторима.

Додатно, мерама се предлаже примена механизма за усклађивање са системом трговине емисијама и/или увођење других инструмената за одређивање цена угљеника, подстицање алтернативних горива, промоција одрживог саобраћаја кроз употребу обновљивих извора енергије, повећање понора угљеника и ограничавање потрошње флуорованих гасова.

Посебан акценат стављен је на примену решења заснованих на природи за ублажавање и прилагођавање климатским променама, као и на реновирање зграда ради боље енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије.

Стуб 1. Декарбонизација и климатске промене (2)

Посебан циљ 1.2. Повећање отпорности на климатске промене

Мере се фокусирају на јачање регулаторног оквира и капацитета за прилагођавање измењеним климатским условима, уз унапређење извештавања и праћења утицаја климатских промена.

Посебан акценат стављен је на повећање отпорности градова на климатске промене, смањење ризика од екстремних климатских догађаја и унапређење алата Републичког хидрометеоролошког завода (РХМЗ) за бољу припремљеност грађана и привреде.

Ове мере доприносе интеграцији прилагођавања у секторске политике како би се осигурала дугорочна одрживост и отпорност на климатске изазове

Стуб 2. Циркуларна економија

Посебан циљ 2.1. Унапређење одрживог система управљања отпадом кроз ефикасније коришћење отпада у циркуларној економији у складу са ЕУ прописима

Мере се односе на унапређење система управљања отпадом, са акцентом на ефикасније искоришћење комуналног отпада и изградњу капацитета за сакупљање и третман опасног отпада, чиме се доприноси смањењу утицаја отпада на животну средину и развоју циркуларне економије

Посебан циљ 2.2. Развијање циркуларне економије на бази индустријске симбиозе и повећања ресурсне ефикасности

Мере су усмерене на подршку привредном сектору у примени циркуларне економије кроз оптимизацију ресурса, интегрисање безбедног управљања хемикалијама и развој капацитета за искоришћење отпадног муља из постројења за пречишћавање отпадних вода, са циљем смањења отпада и унапређења одрживости.

Стуб 3. Смањење загађења

Посебан циљ 3.1. Побољшање квалитета ваздуха

Мере су усмерене на смањење загађења ваздуха кроз замену застарелих уређаја за грејање у домаћинствима ефикаснијим уређајима, увођење строжијих стандарда за увоз половних возила, као и примену граничних вредности емисија за средња постројења за сагоревање у складу са прописима ЕУ.

Посебан циљ 3.2. Унапређење квалитета вода кроз интегрално управљање водама уз ефективну контролу загађења

Мере се фокусирају на изградњу инфраструктуре за обезбеђивање довољних количина воде одговарајућег квалитета за снабдевање становништва и развој система за прикупљање и пречишћавање отпадних вода ради заштите водних ресурса.

Стуб 3. Смањење загађења (2)

Посебан циљ 3.3. Унапређење продуктивности, стања и квалитета земљишта, спречавање деградације и контаминације земљишта

Мере се фокусирају на успостављање плана и система за заштиту земљишта, укључујући праћење његовог стања и квалитета, као и спровођење програма испитивања и унапређење управљања контаминираним локацијама

Посебан циљ 3.4. Превенција и контрола загађења из индустрије, интегрисано управљање хемикалијама и управљање ризиком од великих удеса који укључују опасне супстанце

Мере обухватају усаглашавање инсталација са најбољим доступним техникама, јачање регулаторног и планског оквира за безбедно управљање хемикалијама, као и подизање капацитета за избацивање опасних хемикалија и замену безбеднијим алтернативама.

Такође, обухватају контролу опасности од великих удеса и израду програма за индустријску безбедност.

Стуб 3. Смањење загађења (3)

Посебан циљ 3.5. Смањење нивоа буке и заштита од нејонизујућег и јонизујућег зрачења

Мере обухватају израду стратешких карата буке и акционих планова, измену постојеће и припрему нове регулативе из области заштите од нејонизујућих зрачења у складу са препорукама Савета Европе и Међународне комисије за заштиту од нејонизујућег зрачења, као и унапређење систематског праћења радиоактивности у животној средини и система правовремене најаве акцидента.

Стуб 4. Биодиверзитет и екосистеми

Посебан циљ 4.1. Развијање ефикасног система заштите и управљања врстама, типовима станишта, заштићеним подручјима и еколошком мрежом укључујући и НАТУРА 2000 и праћење стања кључних екосистемских услуга

Мере обухватају унапређење система заштите дивљих врста и природних станишта, повећање површине заштићених подручја и унапређење њиховог управљања, као и побољшање функционалне еколошке мреже у Србији.

Такође, предвиђена је интеграција заштите природе и очувања биодиверзитета у друге секторе, мониторинг одрживог коришћења биодиверзитета и других екосистемских услуга (лековито биље, печурке, пужеви), као и праћење утицаја климатских промена на биодиверзитет и његовог учинка у ублажавању климатских промена.

Унапређење правног оквира ће се вршити усклађивањем са међународним уговорима и законодавством ЕУ у области заштите природе.

Стуб 4. Биодиверзитет и екосистеми (2)

Посебан циљ 4.2. Одрживо управљање шумама, дивљачи и рибљим фондом

Мере се фокусирају на имплементацију природи блиског газдовања шумама и климатски паметан приступ шумарству, као и развој најбоље праксе за одрживо управљање популацијама дивљачи у ловиштима и осталим ресурсима у ловству.

Такође, предвиђена је заштита и одрживо коришћење рибљег фонда.

Стуб 5. Одржива пољопривреда

Посебан циљ 5.1. Одржива примарна производња и безбедност хране применом технологија и пракси погодних за животну средину

Мере се усмеравају на **унапређење правног** и институционалног оквира у области пољопривреде, с акцентом на заштиту животне средине и климатске промене.

Обухватају **јачање капацитета институција** за спровођење прописа и информисано одлучивање у овом сектору, као и подршку примени иновативних и еколошки прихватљивих технологија у пољопривредној производњи.

Такође, промовишу органску производњу, очување агробiodиверзитета и унапређење капацитета за трансфер знања и информација у области заштите животне средине.

Стуб 5. Одржива пољопривреда (2)

Посебан циљ 5.2. Унапређење одрживости руралних средина кроз диверзификацију руралне економије, изградњу руралне инфраструктуре и заштите животне средине и очување руралних предела

Мере се фокусирају на подршку инвестицијама у производњу енергије из обновљивих извора и унапређење одрживости руралних средина.

Ово укључује изградњу руралне инфраструктуре, заштиту животне средине и очување руралних предела.

Стуб 6. Хоризонтална питања

Посебан циљ 6.1. Подизање капацитета и нивоа знања за примену ЕУ стандарда и Зелене агенде на свим нивоима

Мере се фокусирају на јачање капацитета институција на свим нивоима, укључујући побољшање инспекцијског надзора и стратешких процена утицаја на животну средину.

Такође се подржава развој научних и иновативних пројеката за зелену транзицију, као и даље усавршавање образовања и подизање свести о животној средини и климатским променама.

Укључује се и интеграција родне и антидискриминационе перспективе у јавне политике, уз усклађивање са законодавством ЕУ.

Стуб 6. Хоризонтална питања (2)

Посебан циљ 6.2. Обезбеђивање заштите права на здраву и очувану животну средину, приступа информацијама, учешћа јавности у доношењу одлука и правне заштите у питањима у вези са животном средином

Мере се фокусирају на јачање капацитета за примену Архуске конвенције, подизање свести и знања о њеној примени, као и осигуравање транспарентности путем објављивања података о животној средини.

Подстиче се учешће заинтересованих страна у доношењу одлука у оквиру Зелене агенде и усаглашавање са терминологијом и процедурама Архуске конвенције и законодавства ЕУ.

Такође, мере обухватају јачање капацитета институција за пружање правне заштите у области животне средине.

Стуб 6. Хоризонтална питања (3)

Посебан циљ 6.3. Даљи развој система за праћење квалитета чинилаца животне средине и утицаја климатских промена

Мере су фокусиране на унапређење система мониторинга квалитета животне средине и утицаја климатских промена у Србији.

Ово укључује развој националне мреже за мониторинг, подршку локалним мрежама за мониторинг, као и побољшање информационог система заштите животне средине, са циљем ефикаснијег праћења и управљања квалитетом животне средине на свим нивоима.

Посебан циљ 6.4. Унапређење система финансирања заштите животне средине

Мере су фокусиране на реформу финансијских механизма за заштиту животне средине и подршку климатски неутралној и зеленој трансформацији привреде и друштва.

Ово подразумева унапређење инструмената финансирања за заштиту животне средине и успостављање нових механизма за подршку одрживој трансформацији економије.

Индикатори

За праћење спровођења Стратегије задужени су органи државне управе, у складу са својим надлежностима прописаним Законом о министарствима, у сарадњи са партнерима у спровођењу.

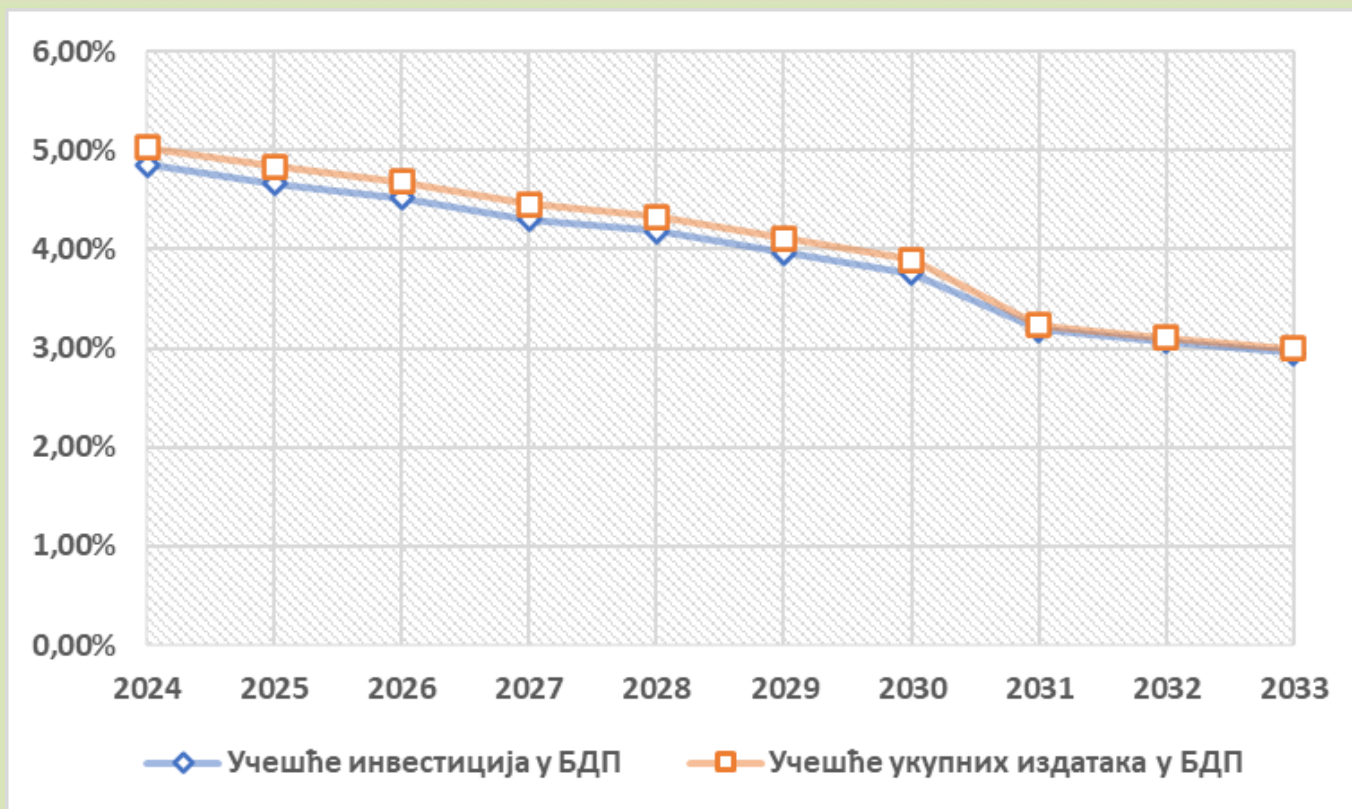
За праћење спровођења Стратегије идентификована су укупно **174** индикатора (показатеља), најмање по један на нивоу општих циљева, посебних циљева и на нивоу мера.

Трошкови спровођења Стратегије

Област	Укупно (2024-2033.)	%	%
1 Декарбонизација и климатске промене*	19.092		70,13
Инвестиције	19.089	99,98	
Административни и остали трошкови	3	0,02	
2 Циркуларна економија	1.299		4,77
Инвестиције	1.297	99,85	
Административни и остали трошкови	2	0,15	
3 Смањење загађења	5.666		20,81
Инвестиције	5.599	98,82	
Административни и остали трошкови	67	1,18	
4 Биодиверзитет	406		1,49
Инвестиције	396	97,54	
Административни и остали трошкови	10	2,46	
5 Одржива пољопривреда	664		2,44
Инвестиције	655	98,64	
Административни и остали трошкови	9	1,36	
6 Хоризонтална питања	98		0,36
Инвестиције	0	0	
Административни и остали трошкови	98	100,00	
УКУПНО	27.225		100,00
Инвестиције	27.037	99,31	
Административни и остали трошкови	188	0,69	

* Нису урачунати трошкови примене механизма за усклађивање са ЕУ системом трговине *GHG* емисијима (EU ETS)

Трошкови спровођења Стратегије

Учешће трошкова за остваривање циљева Стратегије у БДП-у (% , 2024-2033.)

Трошкови спровођења Стратегије

Област	Укупни трошкови за остваривање циљева Стратегије	Трошкови предвиђени постојећим планским документима	Додатни трошкови предвиђени Стратегијом
Декарбонизација и климатске промене*	19.092	13.398	5.694
Циркуларна економија	1.299	817	482
Смањење загађења	5.666	4.351	1.315
Биодиверзитет	406	-	406
Пољопривреда	664	580	84
Хоризонтална питања	98	-	98
УКУПНО	27.225	19.146	8.079

* Нису урачунати трошкови примене механизма за усклађивање са ЕУ системом трговине *GHG* емисијима (EU ETS).

Извори финансирања Стратегије

За финансирање мера и активности и испуњавање циљева Стратегије могу се користити следећи извори финансирања:

- Средства буџета (републички, покрајински и буџети локалних самоуправа)
- Фондови ЕУ (ИПА, WBIF)
- Грантови билатералних донатора
- Кредити међународних финансијских институција и билатерални кредити
- Зелене обвезнице
- Приватни сектор кроз јавно-приватно партнерство
- Други расположиви фондови.

Акциони план

- Први Акциони план је припремљен за петогодишњи период 2024-2028. и представља саставни део Стратегије.
- Све мере су развијене у активности, приказани су носиоци активности, партнери, рокови и динамика, као и извори финансирања, све у складу са Законом о планском систему.
- У Акционом плану су дати индикатори за петогодишњи период.

Република
Србија

Пројекат
финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

Хвала на пажњи!

Пројекат
спроводи
УНДП, у
сарадњи са

Шведска
Sverige

Европска
инвестициона банка

Додатно
финансирање
обезбедила
Влада Швајцарске

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra